

*Vigtige domme fra EU-Domstolen siden sidst
(29.10.2019) – Indlæg på Dansk Forening for
Europarets møde den 13. april 2021*

De forenede sager C-511/18, m.fl., La Quadrature du Net (Store Afd.)

- Nationale regler, der pålægger teleudbydere mv. en generel og udifferentieret **lagring** af trafik- og lokaliseringsdata (logning) med henblik på, at politi og anklagemyndighed kan få adgang hertil for at efterforske og retsforfølge personer i straffesager, er i strid med EU-retten.
- Nærmere bestemt: E-databeskyttelsesdirektivet sammenholdt med artikel 7 om beskyttelse af privatlivet, artikel 8 om beskyttelse af personoplysninger og artikel 11 om ytrings- og informationsfrihed i EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder.
- Logning er ikke rettet mod selve indholdet af telekommunikationen, men logning indeholder oplysninger om, hvem der har kommunikeret med hvem, på hvilket tidspunkt, hvilken IP-adresse, der er benyttet, og hvilken sendemast, der har været benyttet, uanset om mobiltelefonen har været anvendt til en kommunikation.
- Det var 4. gang EUD fastslog dette. Tidligere udtalt i Digital Rights-dommen i 2014, hvor EU's logningsdirektiv blev erklæret ugyldigt. Gentaget i Tele2-dommen i 2016, der vedrørte svensk og britisk logningslovgivning, og i Ministerio Fiscal-dommen i 2018, der vedrørte kriminalpolitiets adgang til personoplysninger, der var lagret af teleudbydere.

- Hvorfor forelagde den franske Conseil d'État og den belgiske forfatningsdomstol så præjudicielle spørgsmål for EUD om det samme for fjerde gang?
- Det skyldtes, at der har været rejst stor kritik af EUD's retspraksis på dette område. Efter mange EU-medlemsstaters opfattelse har EUD ikke forstået betydningen af logning som et særdeles effektivt efterforskningsskridt i forbindelse med opklaringen af kriminalitet.
- 15 EU-medlemsstater, herunder Danmark, og Kommissionen argumenterede for, at EUD burde **genoverveje** sin retsopfattelse og gjorde gældende, at EU-retten ikke burde være til hinder for en generel og udifferentieret logningsforpligtelse for at bekæmpe kriminalitet.
- EUD fastholdt sin hidtidige opfattelse – og så alligevel ikke. EUD gav for **første gang** gav medlemsstaterne mulighed for at pålægge teleudbyderne at foretage en generel og udifferentieret lagring af trafik- og lokaliseringsdata for en begrænset tidsperiode, så længe der er tilstrækkeligt konkrete omstændigheder til at antage, at der er en **alvorlig trussel mod den nationale sikkerhed, som er reel og aktuel eller forudsigelig**. (Præmis 137)

- Logningen må dog kun ske i en afgrænset periode, der skal begrænses til det strengt nødvendige. Perioden kan forlænges, hvis den alvorlige trussel fortsætter. Logningen må ikke blive hovedreglen ("have systematisk karakter"). Endelig skal den generelle og udifferentierede logning ledsages af mulighed for en efterfølgende effektiv prøvelse af, om der foreligger en sådan alvorlig trussel mod den nationale sikkerhed, ved en domstol eller en uafhængig administrativ enhed.
- **Grov kriminalitet** kan ikke retfærdiggøre en generel og udifferentieret logning. EUD udelukkede dog ikke, at der med henblik på at bekæmpe **grov kriminalitet** kan pålægges en **målrettet logning**. Medlemsstaterne kan pålægge teleudbyderne en pligt til at logge for 1) en bestemt periode, fra et **geografisk område**, og/eller fra **en gruppe af personer**, der på en eller anden måde kan knyttes til grov kriminalitet, eller 2) fra andre personer, hvis data kan medvirke til at bekæmpe grov kriminalitet. Kan være områder med høj hyppighed af grov kriminalitet, steder, som er særligt sårbare over for grov kriminalitet, som f.eks. infrastruktur, som jævnligt har mange besøgende, eller strategiske områder, såsom lufthavne, stationer og betalingsanlæg (præmis 140-151).

- Målrettet logning skal begrænses til det strengt nødvendige, og der er mulighed for at forlænge foranstaltningerne.
- Derudover fastslog EUD – også som noget nyt – at medlemsstaterne kan have en national lovgivning, der muliggør **generel og udifferentieret lagring** af alle brugeres **IP-adresser**, der er tildelt kilden til en kommunikation. Dette gælder dog kun ift at bekæmpe **grov kriminalitet** eller forhindre alvorlige trusler mod **den nationale sikkerhed**. Lagring af IP-adresserne må alene ske i en periode, der er begrænset til det strengt nødvendige, og myndighedernes **adgang** til IP-adresserne skal være nøje reguleret i lovgivningen (præmis 152-156).
- Medlemsstaterne kan pålægge teleudbyderne at lagre data vedrørende **civil identitet** med henblik på at forhindre eller efterforske **alle** strafbare handlinger, dvs. også **almindelig kriminalitet**. Der er ikke nogen tidsmæssig begrænsning.(præmis 157-159)

- I konkrete tilfælde kan teleudbyderne pålægges en **lagring af trafik- og lokaliseringsdata i realtid, som allerede er i udbydernes besiddelse ("quick freeze")**. I visse situationer kan der i et udvidet omfang ske målrettet lagring af data, f.eks. fra det geografiske område, hvor en forbrydelse netop er begået, eller fra personer, der ikke direkte er mistænkte, men hvis oplysninger kaster lys over forbrydelsen, som f.eks. data vedrørende offeret eller den sociale eller professionelle omgangskreds.
- "Quick freeze" kan udelukkende ske for at efterforske eller beskytte mod **grov kriminalitet** og handlinger, der kan skade **den nationale sikkerhed**, hvor handlingen er begået, eller hvor der er en overhængende risiko for, at dette vil ske. Skal begrænses tidsmæssigt til det strengt nødvendige, og pålægget skal kunne underlægges en effektiv prøvelse (præmis 160-165).
- Endelig udtalte EUD, at anvendelsen af beviser, der er opnået ved hjælp af logning, som er uforenelig med EU-retten, i en straffesag henhører alene under national ret. Effektivitetsprincippet kræver dog, at den nationale domstol ser bort fra de beviser, der er opnået ved hjælp af logning, der er uforenelig med EU-retten, når den anklagede ikke er i stand til effektivt at udtale sig om disse beviser (præmis 222-228).

- Hvilken betydning har dommen?
- Medlemsstaterne, herunder Danmark, skal ændre sin logningslovgivning (rpl. § 786, stk. 4, og logningsbek. 988/2006).
- Politi og anklagemyndighed kan ikke længere gives adgang til loggede oplysninger til efterforskning og retsforfølgning af **almindelig kriminalitet**. (præmis 55-56 og 166).
- Hvad der skal henføres til grov kriminalitet og almindelig kriminalitet er overladt til medlemsstaterne.
- Præmis 166:”... at adgangen til de trafikdata og lokaliseringsdata, ...**i princippet** kun kan begrundes i det mål af almen interesse, med henblik på hvilket disse udbydere er blevet pålagt at foretage denne lagring. Det følger navnlig heraf, at der under ingen omstændigheder kan gives adgang til sådanne data med henblik på at retsforfølge og straffe en **almindelig strafbar handling**, når lagringen heraf er begrundet i formålet om bekæmpelse af grov kriminalitet eller a fortiori i formålet om beskyttelse af den nationale sikkerhed. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, således som dette er blevet præciseret i **denne doms præmis 131**, kan en adgang til data, der er lagret med henblik på bekæmpelse af grov kriminalitet ... til gengæld begrundes i formålet om beskyttelse af den nationale **sikkerhed**.”

- Justitsministeriet har i sin lovskitse (marts 2021) anført: ”Væsentlig procesrisiko” ift at lade politi og anklagemyndighed få adgang til loggede oplysninger med henblik på at efterforske og retsforfølge grov kriminalitet, der er logget med henblik på at beskytte den nationale sikkerhed.
- Pligten til logning skal være **tidsbegrænset**, med mulighed for forlængelse, cf. i dag hvor der er en **permanent** logningspligt.
- Tænker at indføre **tidsbegrænset logningspligt** begrundet i alvorlige trusler mod den nationale sikkerhed med afsæt i VTD’en (aktuelt niveau 4 ud af 5 trusselsniveauer). Samtidigt gives administrativ bemyndigelse til at kunne pålægge målrettet logning.
- Hensigten er at lovskitsen nu skal drøftes med telebranchen, partierne, interessenterne, mv.
- For tiden drøftes i FT den 9. udskydelse af revision af logningslovgivningen (siden 2006).

- Lovforslag vil blive fremsat til okt. I, 2021-22.
- Danmark er indtil videre ”first mover”. Hverken Frankrig eller Belgien har suspenderet/ændret/fremsat forslag til ændring af deres logningslovgivninger. Afventer de nationale domstols afgørel

Sag C-623/17, Privacy International (Store Afd.)

- Efter britisk lovgivning kunne de britiske myndigheder pålægge teleudbyderne at lagre trafik- og lokaliseringsdata og videregive disse til de **britiske sikkerheds- og efterretningstjenester** med henblik på **automatiseret massebehandling og analyse** (bulk-kommunikationsdata).
- EUD: En sådan lovgivning var uproportional. Dommens præmis 81: ”...en national lovgivning, der pålægger udbydere af elektroniske kommunikationstjenester at foretage generel og udifferentieret overføring af trafikdata og lokaliseringsdata til sikkerheds- og efterretningstjenesterne, overskrider det strengt nødvendige og kan i et demokratisk samfund ikke anses for at være begrundet, således som det er påkrævet i henhold til artikel 15, stk. 1, i direktiv 2002/58, sammenholdt med artikel 4, stk. 2, TEU, og chartrets artikel 7, 8 og 11 samt artikel 52, stk. 1.”
- Artikel 4, stk. 2, TEU: ”... Navnlige forbliver den nationale sikkerhed den enkelte medlemsstats eneansvar.”
- Den omstændighed, at en national foranstaltning er blevet truffet med henblik på at beskytte den nationale sikkerhed, kan ikke medføre, at EU-retten ikke finder anvendelse.

- Pålæg til teleudbydere hører under e-databeskyttelsesdirektivet og dermed EU-retten.
- Noget andet gælder, hvor det er de nationale sikkerheds- og efterretningstjenester, der selv behandler personoplysninger. I disse tilfælde henhører beskyttelsen af de pågældende personoplysninger *ikke* under e-databeskyttelsesdirektivet, men udelukkende under national ret, hvilket indebærer at behandlingen skal overholde nationale regler, herunder forfatning og EMRK artikel 8 om respekt for privatlivet.

Sag C-746/18, H.K. (Store Afd.)

- Sagen vedrørte de EU-retlige grænser for anklagemyndighedens **adgang** til loggede oplysninger til brug for retsforfølgningen af almindelig kriminalitet (bl.a. mindre indbrudstyverier)
- Dommens præmis 35:”... det [er] kun bekæmpelse af **grov kriminalitet** eller forebyggelse af **alvorlige trusler mod den offentlige sikkerhed**, der kan begrunde **offentlige myndigheders adgang** til en samling af trafikdata eller lokaliseringsdata, der kan tilvejebringe oplysninger om den kommunikation, som en bruger har foretaget ved hjælp af et elektronisk kommunikationsmiddel, eller om placeringen af det terminaludstyr, som den pågældende gør brug af, og som kan gøre det muligt at drage præcise slutninger vedrørende de berørte personers privatliv”.
- Andre faktorer, såsom **varigheden** af den periode, for hvilken der er anmodet om adgang til de loggede data, og **mængden** eller **arten af de data**, der er tilgængelige i en sådan periode, kan derimod **ikke føre til, at formålet om bekæmpelse af kriminalitet i almindelighed kan begrunde en sådan adgang** (dommens præmis 39).

Sag C-181/19, Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle (Store Afd.)

- EUD's praksis vedrørende artikel 12 i den tidligere forordning 1612/68 er også relevant for fortolkningen af artikel 10 i den nugældende forordning 492/2011.
- Efter denne retspraksis fremgår for det **første**, at et **barn** af en vandrende arbejdstager eller en tidligere vandrende arbejdstager har en **selvstændig opholdsret** i værtsmedlemsstaten på grundlag af retten til ligebehandling for så vidt angår **adgangen til undervisning, når dette barn ønsker at deltage i almindelig undervisning i denne medlemsstat**. For det **andet** indebærer anerkendelsen af en selvstændig opholdsret for dette barn, at den **forælder**, der har den faktiske forældremyndighed over barnet, **tildeles en tilsvarende opholdsret**.
- Denne opholdsret for barnet **afhænger ikke af, om forælderen bevarer status som vandrende arbejdstager**. Tilsvarende er den omstændighed, at forælderen mister status som vandrende arbejdstager uden betydning for **forælderen ret** til ophold efter forordningens artikel 10. Forælderen skal ikke opfylde betingelserne i opholdsdirektivet, herunder betingelsen om at råde over tilstrækkelige midler og en sygesikring, der dækker samtlige risici i værtsstaten.

- Forordningens artikel 7, stk. 2, om ret til ”samme sociale fordele” giver en beskyttelse, der går ud over en beskæftigelsesperiode. Derimod er **førstegangsarbejdssøgende** kun omfattet af ligebehandlingsprincippet for så vidt angår **adgangen** til arbejdsmarkedet, og altså ikke de sociale fordele.
- Da JD tidligere havde arbejdet i Tyskland, men derefter arbejdsløs, var han ikke førstegangsarbejdssøgende.
- Når et barn i værtsmedlemsstaten har ret til ophold i henhold til forordningens artikel 10, har barnet på lige fod med den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over barnet, således ret til ligebehandling i henhold til forordningens artikel 7, stk. 2, selv når denne forælder har mistet sin status som arbejdstager.
- EUD afviste, at opholdsdirektivets artikel 24, stk. 2, kunne føre frem til at andet resultat. Den undtagelse til ligebehandlingsprincippet, der er indeholdt i opholdsdirektivets artikel 24, stk. 2, finder efter Domstolens opfattelse *kun* anvendelse på de situationer, der er omfattet af opholdsdirektivets artikel 24, stk. 1, dvs. de situationer, hvori retten til ophold støttes på opholdsdirektivet, og *ikke* de situationer, hvori opholdsretten har et selvstændigt grundlag efter forordningens artikel 10.

Sag C-311/19, BONVER WIN, a.s.

- EUD gentog, at bestemmelserne i EUF-traktaten vedrørende den frie udveksling af tjenesteydelser ikke finder anvendelse på en situation, hvor samtlige elementer er begrænset til en enkelt medlemsstat. Hvis det ikke fremgår af forelæggelseskendelsen, at der foreligger relevante grænseoverskridende elementer, kan »Domstolen ikke i denne henseende fastslå, at anmodningen om en præjudiciel afgørelse vedrørende EUF-traktatens bestemmelser om de grundlæggende friheder er nødvendig for løsningen af den tvist, der verserer for den forelæggende ret« (dommens præmis 23).
- Der er ikke tale om en grænseoverskridende situation alene af den grund, at EU-borgere fra andre medlemsstater *kan* gøre brug af de leverede tjenesteydelser. Der skal foreligge beviser i sagen, der godtgør, at den konkrete tjenesteyder, her BONVER WIN, har leveret tjenesteydelser, til tjenesteydelsesmodtagere fra andre EU-medlemsstater.
- Domstolen afviste, at der gælder en *de minimis-regel* efter artikel 56 TEUF. *Antallet* af kunder fra en anden medlemsstat er således irrelevant i forhold til, om artikel 56 TEUF finder anvendelse i en sag. Afgørende er derimod, at der har været én kunde eller et antal tjenesteydelsesmodtagere fra en anden EU-medlemsstat, der har modtaget den pågældende tjenesteydelse.

- EUD's bevæggrund for at afvise en *de minimis*-regel er: »Hvis anvendelsen af artikel 56 TEUF betinges af et **kvantitativt kriterium**, vil det ... bringe denne artikels **ensartede anvendelse i Unionen i fare**, hvilket indebærer, at et sådant kriterium ikke kan anvendes.« (dommens præmis 29)
- Endvidere afviste EUD at kunne overføre Keck-doktrinen på artikel 56 TEUF, idet den udtalte: »**Desuden kan den forelæggende rets synspunkt**, hvorefter en almen gyldig retsakt, der med visse undtagelser, som den fastsætter, forbyder drift af hasardspil på en kommunes område i en medlemsstat, som **retligt eller faktisk påvirker alle tjenesteydere**, der er etableret på denne medlemsstats område, **på samme måde**, uanset om disse tjenesteydere leverer ydelser til egne statsborgere eller statsborgere fra andre medlemsstater, ikke er omfattet af det materielle anvendelsesområde for artikel 56 TEUF, **ikke tiltrædes**.« (dommens præmis 30)
- Artikel 56 TEUF finder derfor anvendelse, selv om en national bestemmelse, der forbyder driften af en bestemt tjenesteydelsesvirksomhed, både retligt og faktisk påvirker alle tjenesteydere, der er etableret på medlemsstatens område, på samme måde, og uanset at disse tjenesteydere leverer ydelser til både egne statsborgere og statsborgere fra andre EU-medlemsstater.

Sag C-393/19, OM

- EUD fastslog, at artikel 2, stk. 1, i Rådets rammeafgørelse 2005/212/RIA af 24. februar 2005 om konfiskation af udbytte, redskaber og formuegoder fra strafbart forhold, sammenholdt med artikel 17, stk. 1, om ejendomsret i EU's Charter om grundlæggende rettigheder er til hinder for en national lovgivning, der gør det muligt at konfiskere et redskab, der er blevet anvendt til at begå alvorligt smugleri, når dette tilhører en tredjemand i god tro.
- Dommens præmis 55-57: »Henset til den væsentlige påvirkning af personers rettigheder, som konfiskation af et formuegode medfører, nemlig den endelige fratagelse af ejendomsretten til dette, bemærkes imidlertid, at hvad angår en **tredjemand i god tro**, som ikke vidste og ikke kunne vide, at **hans formuegode blev anvendt til at begå en lovovertrædelse**, indebærer en sådan konfiskation, når henses til det forfulgte formål, et **uforholdsmæssigt** og uantageligt indgreb over for det centrale indhold af denne persons ejendomsret.
- 56. Det må derfor konstateres, at en national lovgivning **som den i hovedsagen omhandlede** ikke overholder ejendomsretten, der er sikret ved chartrets artikel 17, stk. 1, for så vidt som den fastsætter, at formuegoder, der tilhører en tredjemand i god tro, og

som anvendes til at begå **alvorligt smugleri**, kan gøres til genstand for konfiskation.

57. **Under disse omstændigheder** skal det fastslås, at konfiskation inden for rammerne af artikel 2, stk. 1, i rammeafgørelse 2005/212 ikke kan udstrækkes til at omfatte tredjemands formuegoder i god tro.«

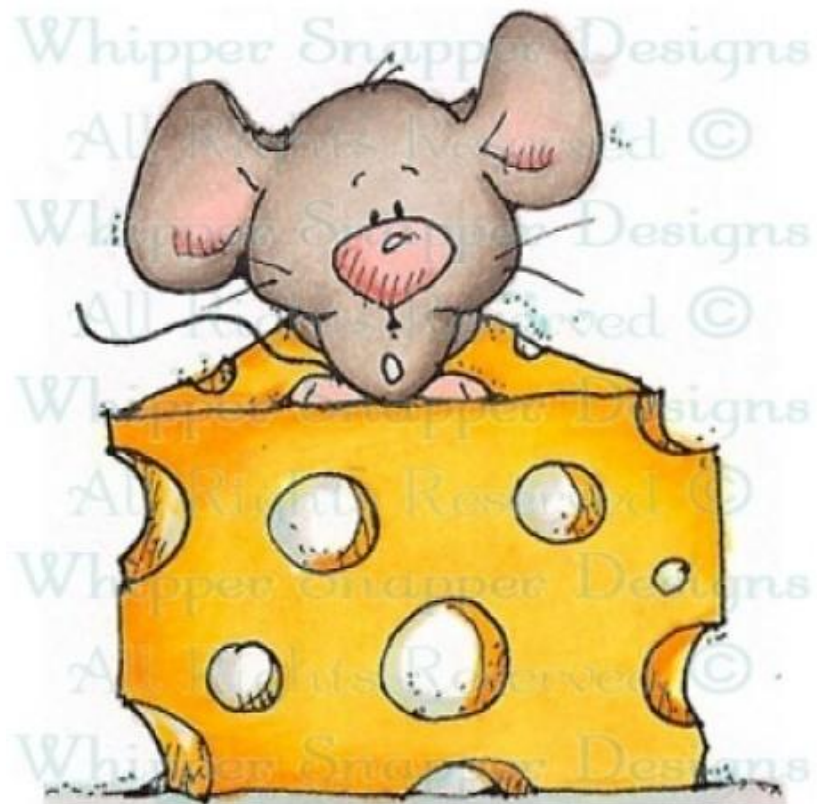
- Derudover fastslog EUD, at artikel 4 i rammeafgørelse 2005/212, sammenholdt med artikel 47 om adgang til effektive retsmidler i EU's Charter om grundlæggende rettigheder, er til hinder for en national lovgivning, hvorefter det inden for rammerne af en straffesag er muligt at konfiskere et formuegode, der tilhører en anden person end den, der har begået den strafbare handling, **uden at denne førstnævnte person har adgang til effektive retsmidler.**

Sag C-565/19 P, Armando Carvalho m.fl. mod Europa-Parlamentet og Rådet

- EUD stadfæstede Rettens afvisningsafgørelse af 8. maj 2018, hvorved Retten erklærede et annullationssøgsmål anlagt mod Europa-Parlamentet og Rådet i anledning af vedtagelsen af EU's klimapakke i 2018, for inadmissible.
- Sagsøgerne var ikke individuelt berørte af EU's klimapakke og havde derfor ikke nogen søgsmålskompetence. Det forhold, at virkningerne af klimaforandringerne kan have forskellige virkninger for visse personer, medfører ikke i sig selv, at disse personer derved bliver individuelt berørte og får søgsmålskompetence. I modsat fald ville man gøre betingelserne for at kunne anlægge et annullationssøgsmål efter artikel 263, stk. 4, TEUF indholdsløse.
- EUD understregede, at en påstand om, at en EU-retsakt krænker en grundlæggende rettighed, ikke i sig selv er tilstrækkelig til at kunne etablere en søgsmålskompetence for en person. EUD kan ikke sætte sig ud over de søgsmålsbetingelser, som udtrykkeligt fremgår af artikel 263 TEUF, selv i lyset af den grundlæggende ret til effektive retsmidler beskyttet i artikel 47 i EU's Charter om grundlæggende rettigheder.
- Sammenhold med verserende EMD-sag mod Danmark og 32 andre konventionsstater, hvor det påstås, at staterne har krænket EMRK artikel 2, 3, 8 og 14 ved ikke at have overholdt Parisaftalen.

JUSTITSMINISTERIET

JUSTITSMINISTERIET

JUSTITSMINISTERIET